

ULUSLARARASI
YARGI KARARLARI TEMELİNDE

EGE VE DOĞU AKDENİZ' DE SINIRLANDIRMA SORUNLARI

YÜCEL ACER

SETA

ULUSLARARASI YARGI
KARARLARI TEMELİNDE
EGE VE DOĞU AKDENİZ'DE
SINIRLANDIRMA
SORUNLARI

ULUSLARARASI YARGI
KARARLARI TEMELİNDE
EGE VE DOĞU AKDENİZ'DE
SINIRLANDIRMA
SORUNLARI

YÜCEL ACER

SETA

Prof. Dr. Yücel Acer

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Uluslararası İlişkiler lisans derecesi, Sheffield Üniversitesi'nden (İngiltere) Uluslararası Hukuk mastır derecesi, Bristol Üniversitesi'nden (İngiltere) Uluslararası Hukuk doktora derecesi almıştır. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı'nda milletlerarası hukuk profesörüdür.

Uzmanlık alanları uluslararası deniz hukuku, uluslararası silahlı çatışmalar hukuku ve uluslararası insan hakları hukukudur. Birçok bilimsel makalenin yanında İngiltere'de basılmış *The Aegean Maritime Disputes and International Law* (Ege Deniz Sorunları ve Uluslararası Hukuk), *Uluslararası Hukukta Saldırı Suçu, Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi* ve *Uluslararası Hukuk Temel Ders Kitabı* başlıklı kitapların da yazarıdır.

ABD'de Hawaii Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde doktora sonrası çalışmalar yapan Yücel Acer Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Kara Harp Okulu, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Atılım Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Halen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı başkanıdır.

SETA Kitapları 81

ISBN: 978-625-7712-61-3

© 2021 SET Vakfı İktisadi İşletmesi

1. Baskı: Aralık 2021, İstanbul

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Düzeltili: Berrin Çalışkan, Mustafa Said İşeri

Kapak: Erkan Söğüt

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı ve Cilt: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

TAKDİM VE TEŞEKKÜR.....	13
GİRİŞ	15

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI YARGI KARARLARININ İŞLEVİ VE HUKUKİ DEĞERİ

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	29
Genel Nedenler.....	29
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	31
İNCELEME.....	31
Yargı Kararlarının Uluslararası Hukukta Genel İşlevi ve Değeri.....	31
Uluslararası Yargı Kararlarının Sınırlandırmadaki İşlevi	32
Uluslararası Yargı Kararlarının Sınırlandırmadaki Hukuki Değeri	35
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	41

İKİNCİ BÖLÜM

DENİZ ALANLARINA SAHİP OLMAYA DAİR HUKUK VE SİNİRLANDIRMAYA DAİR HUKUK ARASINDAKİ AYRIM

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	47
Genel Nedenler.....	47
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	49

İNCELEME	51
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEMEL SINIRLANDIRMA PRENSİBİ VE İÇERİĞİ

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	61
Genel Nedenler.....	61
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	63
İNCELEME.....	67
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	83

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HAKÇA SINIRLANDIRMA PRENSİPLERİ

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	89
Genel Nedenler.....	89
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	90
İNCELEME.....	93
Coğrafyanın Üstünlüğü Prensibi	95
Kapatmama Prensibi	99
Kıyı Uzunluklarının Dikkate Alınması Prensibi ve Orantılılık Testi.....	108
Adaların Değerlendirmeye Dahil Edilmesi Prensibi	111
Coğrafya Dışı Faktörlerin Dikkate Alınması Prensibi.....	113
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	114

BEŞİNCİ BÖLÜM

SINIRLANDIRMA METOTLARI VE UYGULANIŞLARI

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	119
Genel Nedenler.....	119
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	120

İNCELEME	122
Sınırlandırma Metotlarına Dair Genel Hususlar	122
Sınırlandırma Metotları.....	127
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	137

ALTINCI BÖLÜM

EŞİT UZAKLIK METODUNUN NİTELİĞİ VE UYGULANIŞI

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER	143
Genel Nedenler.....	143
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	144
İNCELEME	146
Eşit Uzaklık Sınırı ile Başlanmayan Davalar	150
Eşit Uzaklık Sınırı ile Başlanan Davalar	154
Eşit Uzaklık Yönteminin Tek Başına Uygulandığında Ortaya Çıkan Hakkaniyete Aykırı Durumlar.....	158
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	161

YEDİNCİ BÖLÜM

DENİZ ALANLARININ SINIRLANDIRILMASINDA ÖZEL/İLGİLİ UNSURLAR

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER	167
Genel Nedenler.....	167
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklı Nedenler	168
İNCELEME	171
Coğrafi Unsurlar	174
Coğrafya Dışı İlgili Unsurlar	189
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	204

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ KIYILARIN TESPİTİ VE UZUNLUKLARININ HESAPLANMASI

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	211
Genel Nedenler.....	211
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler.....	212
İNCELEME.....	213
İlgili Kıyıların Tespiti ve Projeksiyon Prensipleri	213
Kıyı Uzunluklarının Hesaplanması ve Kıyı Cephesi ya da Genel Doğrultu Prensipleri.....	220
Adaların Kıyı Uzunluklarının Ölçümü.....	230
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	243

DOKUZUNCU BÖLÜM

**SINIRLANDIRMADA İLGİLİ DENİZ ALANINI İNCELEMİYİ
GEREKİLİ KILAN NEDENLER**

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	249
Genel Nedenler.....	249
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler.....	250
İNCELEME.....	252
İlgili Alanın Tespitine Dair Genel Prensipler	252
Üçüncü Taraflar	256
200 Milin Ötesinde İlgili Deniz Alanının Tespiti.....	258
İlgili Alanın Yüz Ölçümünün Hesaplanması	261
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	262

ONUNCU BÖLÜM

ORANTILIK TESTİNİN ANLAMI VE UYGULANIŞI

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	269
Genel Nedenler.....	269

Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	270
İNCELEME	272
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	296

ON BİRİNCİ BÖLÜM

ADALAR VE DENİZ ALANLARININ SINIRLANDIRILMASI

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER	303
Genel Nedenler	303
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	305
İNCELEME	312
Adaların Sınırlandırmada Özel Durum Oluşturması	315
Kıyı Adaları	319
Açıklardaki Adalar	333
Yanlış Taraftaki Adalar	341
Yan Sınırdaki Bulunan Adalar	349
Ada Ülkeleri	361
Denizaşırı Adalar	364
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	377

ON İKİNCİ BÖLÜM

DOĞAL UZANTI UNSURUNUN SINIRLANDIRMADAKİ ROLÜ

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER	391
Genel Nedenler	391
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler	392
İNCELEME	393
Doğal Uzanti Unsurunun 200 Mil Mesafe İçerisindeki Etkisi	393
Doğal Uzanti Unsurunun 200 Mil Mesafenin Ötesindeki Etkisi	398
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	401

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜÇÜNCÜ ÜLKELERİN MUHTEMEL HAKLARI

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	407
Genel Nedenler.....	407
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler.....	408
İNCELEME.....	411
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	420

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İLGİLİ FAKTÖRLERE VERİLECEK NİSPİ AĐIRLIK

İNCELEMİYİ GEREKLİ KILAN NEDENLER.....	425
Genel Nedenler.....	425
Ege ve Doğu Akdeniz'den Kaynaklanan Nedenler.....	427
İNCELEME.....	428
Orantılılık Testi.....	429
Kapatmama Prensibi	431
Genel Coğrafi Çerçeve Prensibi.....	434
EGE VE DOĞU AKDENİZ'E YANSIMALAR	438
DENİZ ALANLARININ SINIRLANDIRILMASINA DAİR ULUSLARARASI YARGI KARARLARI LİSTESİ	441
BİBLİYOGRAFYA VE OKUMA LİSTESİ.....	445

Aysun, Pelin ve Tölga'ya

TAKDİM VE TEŞEKKÜR

Deniz alanlarının sınırlandırılmasına dair sorunlar gerek müzakere gerekse uluslararası yargı yoluyla çözülecek olsunlar, esasen uluslararası hukukun ilgili prensipleri temelinde ele alınmaktadırlar. Türkiye'nin Ege Denizi'nde Yunanistan ile uzun yıllardır yaşamakta olduğu ikili sınırlandırma sorunlarının ve nispeten daha kısa bir dönemdir Doğu Akdeniz'de yaşamaya başladığı çok taraflı sınırlandırma sorunlarının çözümüne de esasen uluslararası hukukun ilgili prensiplerinin uygulanacağı öngörülmelidir.

Bu kitap, deniz alanlarının sınırlandırılmasına dair temel uluslararası hukuk kuralının yorum ve uygulanmasına ilişkin yargı kararlarında ortaya konulan tespitleri ele alarak Ege ve Doğu Akdeniz'deki mevcut sınırlandırma sorunlarına yansımalarının neler olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu kapsamlı çalışmanın yapılmasında ve yayımlanmasında temel desteği sağlayan Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na şükranlarımı sunuyorum. Çalışmanın şekillenmesi ve gerçekleştirilebilmesinde değerli katkıları olan Prof. Dr. Burhanettin Duran'a, Prof. Dr. Muhittin Ataman'a, Prof. Dr. Murat Yeşiltaş'a, Dr. Mustafa Başkara'ya ve haritaların yapılmasına katkı sağlayan Alper Vural'a teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Yücel ACER

Aralık 2021, Ankara

GİRİŞ

Kronolojik olarak uluslararası hukuka yerleşmiş ilk deniz alanı olan karasularını müteakip kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge (MEB) alanları İkinci Dünya Savaşı sonrasında uluslararası hukuka yerleşmiş nispeten yeni deniz alanlarıdır. Kıta sahanlığı uluslararası hukuka 1958 Cenevre Kıta Sahanlığı Sözleşmesi ile yerleşmiştir.¹ Hukuki bir kavram olarak kıta sahanlığı, karasularının ölçüldüğü kıyı çizgisinden 200 deniz mili² mesafeye kadar uzanabilen, kıta marjının 200 milin ötesine geçtiği bölgelerde ise kıta marjının uç noktasına kadar uzanabilen deniz alanıdır. İlan edilmesine gerek olmaksızın kıyı devletinin kendiliğinden ve baştan beri (*ipso facto* ve *ab initio*) sahip olduğu bu alan en fazla 350 mile kadar uzanabilmektedir.³ MEB ise uluslararası hukuka 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi⁴ (BMDHS) ile yerleşmiştir. Kıta sahanlığına benzer bir şekilde karasularının ölçüldüğü kıyı çizgisinden ölçülmekte ve kıyıdan itibaren 200 mile kadar uzanabilmektedir.⁵

¹ 24 Şubat-27 Nisan 1958 arasında Cenevre'de (İsviçre) yapılan Birinci Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı'nın sonunda kabul edilen dört sözleşmeden birisi de Kıta Sahanlığı Sözleşmesi'dir. Sözleşme, 29 Nisan 1958'de imzalanmış ve 10 Haziran 1964'te yürürlüğe girmiştir. (Bkz. *United Nations Treaty Series*, Cilt: 499, s. 311) Türkiye bu sözleşmeye taraf olmamıştır.

² Bu raporda deniz mili bundan sonra kısaca "mil" olarak ifade edilecektir. 1 deniz mili=1,852 kilometredir.

³ 1982 BMDHS, madde 76-78.

⁴ 1982 BMDHS 3 Aralık 1973-10 Aralık 1982 arasında, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 160 devletin katılımı ile yapılmış Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı'nın sonucunda 10 Aralık 1982'de Montego Bay'de (Jamaika) yapılan oturumda kabul edilmiş ve imzaya ve onaya açılmış, 16 Kasım 1994'te yürürlüğe girmiştir. (Bkz. *United Nations Treaty Series*, Cilt: 1833, 1834, 1835, s. 3.) Sözleşme, taraf olan devletler için Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri'nin de yerini almıştır. Türkiye 1982 BMDHS'ye taraf değildir.

⁵ 1982 BMDHS, madde 57.

hildar devletin kıyıları birbirlerine bitişik ise söz konusu devletlerin karasuları, kıta sahanlığı ve/veya MEB alanlarını birbirinden ayıran bir deniz sınırının ya da sınırlarının oluşturulması gerekli hale gelmektedir.

Uluslararası hukukta “deniz alanlarının sınırlandırılması” (*delimitation of maritime areas*) olarak adlandırılan deniz sınırlarının oluşturulması işlemi belirli uluslararası hukuk kuralları ile düzenlenmiştir. Kitabın üçüncü bölümünde ele alındığı gibi⁸ hem yapılageliş hem de sözleşmeler hukukunda içeriği aynı (özdeş) olduğu kabul edilen sınırlandırma kuralı mevcuttur.

Bu sınırlandırma kuralının en belirgin özelliği oldukça genel kavramlarla ifade edilmiş ve dolayısıyla detaylı yoruma ihtiyaç duyuyor olmasıdır. Devletler arasında sıklıkla ortaya çıkan sınırlandırma uyuşmazlıklarının bu genel ilke temelinde ilgili taraflar arasında görüşmeler yolu ile kolaylıkla çözülememesi bazı sınırlandırma uyuşmazlıklarının uluslararası yargı ya da hakemlik yoluna götürülmesini gerekli kılmıştır. Bu bağlamda belirgin bir şekilde ön plana çıkan yargı kararları karasularına nispeten oldukça geniş deniz alanlarını kapsayan ve dolayısıyla daha fazla sınırlandırma uyuşmazlıklarına yol açan kıta sahanlığı ve MEB alanlarının sınırlandırılmasına dair yargı kararları olmuştur.⁹ Sınırlandırmaya dair verilen önemli sayıda karar ile birlikte ortaya kapsamlı bir yargısal içtihat da çıkmış durumdadır.

⁸ Bkz. “Üçüncü Bölüm: Temel Sınırlandırma Prensibi ve İçeriği.”

⁹ Bu incelemede “yargı kararları” kavramı, Uluslararası Adalet Divanı, Birleşmiş Milletler Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi (UDHM) ve *ad hoc* hakemlik mahkemeleri tarafından verilmiş kararları kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

Kaynak: özgün çizim

Dünyadaki denizlerin farklı bölgelerinde, denize kıyısı bulunan devletlerin birbirlerine göre kıyı şekilleri, kıyı konumları ve kıyı uzunluklarının önemli farklılıklar göstermesi ayrıca bölgede ada, adacık veya kayalıkların bulunması durumlarında deniz alanlarının sınırlandırılması karmaşık bir niteliğe bürünmekte ve ilgili devletler arasında çözülmesi zor uyuşmazlıklara yol açmaktadır.¹⁰

Deniz sınırlarının oluşturulmasına dair uyuşmazlıklar bazı durumlarda taraflar arasında yapılan uluslararası antlaşmalarla çözülürken bazı durumlarda ise taraflar uzlaşmamakta ve uyuşmazlığı uluslararası yargıya götürmektedir. 20 Şubat 1969'da Uluslararası Adalet Divanı (UAD) tarafından verilen Kuzey Denizi Davaları Kararı ilk karar olurken günümüze kadar deniz alanlarının sınırlandırılmasına dair yirmi beş ayrı yargı ya da hakemlik kararı verilmiştir. Bunlardan on dördü UAD, sekizi taraf devletlerce kurulmuş olan *ad*

¹⁰ Bir hesaplama göre dünyada yüzün üzerinde deniz sınırı oluşturulmayı beklemektedir. Bkz. *Handbook on the Delimitation of Maritime Boundaries*, (Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea Office of Legal Affairs, United Nations, New York: 2000), s. 2-3; Günümüzde bu rakamın yaklaşık olduğu ifade edilebilecekken oluşturulmuş sınırların büyük bir kısmı uluslararası antlaşmalarla bir kısmı ise uluslararası yargı ya da hakemlik kararları ile oluşturulmuştur.

boc hakemlik mahkemeleri ve biri de Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi (UDHM) tarafından verilmiş kararlardır. Halihazırda uluslararası yargıya götürülmüş uyuşmazlıklar da bulunmaktadır.¹¹ Bazı deniz sınırı uyuşmazlıklarının ise tarafları arasında ikili anlaşma ile çözümlenemediği, uluslararası yargı ya da hakemliğe de götürülemediği ve bu nedenle uzun süre boyunca çözümsüz kaldığı görülmektedir. Bu durumlarda sınır uyuşmazlıklarının taraflar arasında sıklıkla gerginliklere hatta ilgili yeni sorunların doğmasına yol açtığı da dikkat çekmektedir.¹²

Kaynak: “The Aegean Sea Continental Shelf Case”, Application Instituting Proceedings Submitted by the Government of Greece, 10 Ağustos 1976, s. 20.

¹¹ UAD tarafından verilen en son karar, 12 Ekim 2021 tarihli Maritime Delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya) kararıdır. UDHM ise 23 Eylül 2017’de Delimitation of the Maritime Boundary in the Atlantic Ocean (Ghana/Côte d’Ivoire) davasındaki kararını açıklamıştır. UDHM ayrıca Maldivler’in 18 Aralık 2019’da yaptığı başvuru ile Maldivler ve Mauritius arasındaki deniz sınırı uyuşmazlığına (Dispute Concerning Delimitation of the Maritime Boundary between Mauritius and Maldives in the Indian Ocean [Mauritius/Maldives]) bakmaya başlamış, 28 Ocak 2021’de verdiği ara karar ile karar ile bakmaya yetkili olduğuna karar vermiştir. Söz konusu dava UDHM önünde devam etmektedir.

¹² Bu durumun tipik bir örneği Güney Çin Denizi uyuşmazlıklarıdır. Bkz. Asif Khan ve Maseeh Ullah, “South China Sea Dispute under Law of Sea”, SSRN Electronic Journal, (Ocak 2018), www.researchgate.net/publication/327564800_South_China_Sea_Dispute_Under_Law_of_Sea, (Erişim tarihi: 1 Eylül 2021).

Yalnızca Türkiye ve Yunanistan kıyılarınca çevrili olan Ege Denizi bu son durumun tipik bir örneğidir. İki ülke arasında ilk kez 1973'te gerginliğe yol açmaya başlamış olan Ege Denizi kıta sahanlığı sınırlandırılması sorunu aradan geçen uzun zamana rağmen halen çözülebilmiş değildir.¹³

Türkiye ve Yunanistan kıta sahanlığı uyuşmazlığının oluşturduğu gerginliklerin ve yeni sorunların önüne geçilebilmek için dönem dönem güven artırıcı önlemler üzerinde uzlaşarak gerginlik meydana getiren kıta sahanlığı merkezli faaliyetlerini neredeyse tamamen durdurmuş ve sorunu bir nevi dondurmuş durumdadır.¹⁴ Bu, Ege Denizi kıta sahanlığı ve ilan edilmesi durumunda MEB sınırlandırma sorunlarının önemini yitirdiği anlamına gelmemektedir. Kıta sahanlığı ile ilgili faaliyetlerin karşılıklı olarak durdurulması doğal kaynaklarla ilgili hususlar başta olmak üzere her iki taraf için fiili kısıtlamalar oluştururken dönem dönem olduğu gibi bundan sonra da taraflar arasında gerginlik meydana getirmesi ihtimali mevcuttur. Ayrıca kıta sahanlığı sınırlandırılması sorununun çözümü Ege Denizi'nde diğer bir önemli sorun olan karasuları genişliği meselesinin makul bir şekilde çözülebilmesi için de önem arz etmektedir. Yarı kapalı dar bir deniz olan Ege Denizi'nde iki ülkenin karasuları ve kıta sahanlığı genişliği birbirleri üzerinde büyük etki oluşturmakta ve dolayısıyla hakkaniyetin sağlanması bakımından¹⁵ birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Bu hususlar Ege Denizi'nde kıta sahanlığı ve muhtemel MEB sınırlandırılması sorunlarının çözümünün önemini devam ettirdiğini göstermektedir.

¹³ Bkz. Yücel Acer, *The Aegean Maritime Disputes and International Law*, (Ashgate Publication, Aldershot, Burlington, Singapore, Sydney: 2003).

¹⁴ Örneğin iki ülke NATO genel sekreterinin 28-29 Mayıs 1988 arasında Lüksemburg'da yapılan NATO zirvesinde önerdiği güven artırıcı önlemlerin uygulanması üzerinde anlaştıkları 4 Haziran 1988'de ilan edilmiştir. Bkz. "Agreement Reached by Turkey and Greece Regarding the Confidence-Building Measures in the Aegean", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 5 Haziran 1998, www.mfa.gov.tr/agreement-reached-by-turkey-and-greece-regarding-the-confidence-building-measures-in-the-aegean_br_june-5_-1998.en.mfa, (Erişim tarihi: 1 Eylül 2021).

¹⁵ Sınırlandırmada hakkaniyete dair detaylı inceleme için bkz. Dördüncü Bölüm: Hakça Sınırlandırma Prensipleri".

Sekiz farklı devlet ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) kıyılarınca çevrelenen Doğu Akdeniz’de ise ilk defa 2003’te gerginliklere yol açmaya başlayan kıta sahanlığı ve/veya MEB sınırlandırma sorunları yaşanmaktadır. Doğu Akdeniz’de deniz sınırları oluşturulması gereken ama henüz hiç sınır oluşturulamamış bölgeler bulunmaktadır. Doğu Akdeniz’de Türkiye-Mısır, Türkiye-Yunanistan, Türkiye-GKRY, Türkiye-Suriye, Türkiye-İsrail, Türkiye-Filistin, Suriye-Lübnan, Suriye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC), Lübnan-İsrail, Filistin-İsrail, Mısır-Filistin ve Libya-Yunanistan arasında oluşturulması gerekli ya da muhtemel deniz sınırları henüz gerçekleştirilmiş değildir.¹⁶

Oluşturulması gereken söz konusu muhtemel sınırlar içerisinde Türkiye açısından siyasi ve teknik olarak en karmaşık olanının Yunanistan ile oluşturulması gereken sınır olduğu söylenebilir. İki ülke arasında genel olarak kırılğan seyreden siyasi ilişkiler ve bölgede bulunan Yunan adalarının sayı ve konumları taraflar arasında deniz sınırı çizilmesini zorlaştıran siyasi ve teknik unsurları oluşturmaktadır. Öte yandan Doğu Akdeniz’de bazı ülkeler arasında kıta sahanlığı ve/veya MEB sınırları ikili antlaşmalarla oluşturmuş olsa da bu sınırlar ilgili bütün tarafların rızasını kazanabilmiş dolayısıyla diğer devletler açısından da geçerlilik kazanmış kabul edilmeyebilir. Mısır-GKRY (2003), GKRY-Lübnan (2007), İsrail-GKRY (2010) ve Mısır-Yunanistan (2020) deniz sınırı antlaşmalarına Türkiye resmen itiraz etmiş ve oluşturulan sınırları tanımadığını beyan etmiştir. Türkiye-Libya Sınır Antlaşması’na (2019) ise Mısır, Yunanistan ve Suriye resmen itiraz etmişler ve tanımadıklarını ilan etmişlerdir.¹⁷

¹⁶ Özellikle kıyıdaş ülkelerin sayılarının çokluğu nedeniyle Doğu Akdeniz’in karmaşık coğrafyasında hangi ülkelerin karşılıklı sınır çizmesinin hukuken uygun olduğu tartışmalı olmakla beraber sayılan sınırlandırmalar muhtemel sınırlandırma durumlarını ifade etmektedir.

¹⁷ Yücel Acer, “Doğu Akdeniz’de Yunanistan-Mısır Deniz Sınırı Antlaşması ve Türkiye”, *SETA Perspektif*, Sayı: 293, (Ağustos 2020).

Kaynak: "Question of Cyprus, Oceans and the Law of the Sea", United Nations General Assembly, A/74/757, 18 Mart 2020, www.undocs.org/pdf?symbol=en/a/74/757, (Erişim tarihi: 1 Aralık 2021).

* Harita, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne 18 Mart 2020'de gönderdiği Resmî Mektup'a eklenmiştir.

Gerek oluşturulmuş ama bütün taraflarca kabul görmemiş gerekse henüz hiç sınır oluşturulamamış bölgelerde oluşturulması gereken muhtemel sınırlar üzerinde bütün taraflarca uzlaşma sağlanmasını engelleyen ya da zorlaştıran siyasi sebeplerin yanı sıra yukarıda bahsedilen teknik zorlukların da bulunduğu görülmektedir.

Türkiye ve Yunanistan günümüze kadar Ege ve Doğu Akdeniz'de MEB ilan etmemiştir.¹⁸ Ancak bu durum MEB ilanının Ege'de hiç gündeme gelmeyeceği anlamını da taşımamaktadır. Örneğin Yunanistan'ın ihdas ettiği "Hidrokarbonların Keşfi, Araştırılması ve Kullanılması ve İlgili Konular" başlıklı ulusal yasası MEB'e atıf yapmaktadır.¹⁹ Üstelik Yunanistan'ın MEB ilan etmesi gerektiği yönünde kendi ka-

¹⁸ Yunanistan'ın Mısır ile 6 Ağustos 2020'de yaptığı sınırlandırma antlaşmasında MEB sınırlandırılmasından da bahsediliyor olmasının özellikle Mısır açısından hukuki anlam taşıdığı ancak Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'de MEB ilan ettiği anlamına gelmeyeceği kabul edilmelidir.

¹⁹ Law 2288/1995, The Law Relating to the Exploration, Research and Exploitation of Hydrocarbons and Related Issues. Bkz. Anastasia Strati, "The Ratification by Greece of the UN Convention on the Law of the Sea", *Leiden Journal of International Law*, Cilt: 9, Sayı: 1, (1996), s. 110.

muoyundan da baskı gördüğü söylenebilir.²⁰ Doğu Akdeniz’de Türkiye açısından MEB kavramı yalnızca Türkiye’nin Libya ile Doğu Akdeniz’e dair 27 Kasım 2019’da yaptığı sınırlandırma antlaşmasında kullanılmış olsa da bu ifadenin de MEB ilan etmiş olan Libya açısından anlam taşıdığı düşünülmelidir.

Bütün bu hususlar şayet iki devlet Ege ve Doğu Akdeniz’de MEB ilan ederler ise kıta sahanlığı sorunu ile örtüşen bir sorun daha yaşayacaklarını göstermektedir. Her iki tarafın Ege ve Doğu Akdeniz’de MEB ilan etmesi durumunda Ege ve Doğu Akdeniz’deki kıta sahanlığı sorununun çerçevesi genişleyecek ve kıta sahanlığı/MEB sınırlandırması sorununa dönüşecektir. Gerek Ege Denizi gerekse Doğu Akdeniz’deki sınırlandırma sorunlarına Türkiye açısından bakıldığında sorunların merkezinde adaların bulunduğu görülmektedir. Aidiyetleri, konumları ve büyüklükleri farklılık gösteren çok sayıda adanın mevcudiyeti sınır oluşturulmasında en karmaşık sorunların temelini oluşturan unsurlardır. Ayrıca Doğu Akdeniz’de denize kıyısı olan devletlerin sayılarının çokluğu, kıyıların birbirlerine göre konumlarının gösterdiği çeşitlilik, ilgili kıyıların uzunlukları ve şekillerinin gösterdiği farklılıklar sınırlandırmada zorluk çıkaran diğer bölgesel coğrafi unsurları oluşturmaktadır. Uluslararası hukuka yerleşmiş olan sınırlandırma kuralının oldukça genel kavramlarla ifade edilmesi ve dolayısıyla detaylı yoruma ihtiyaç duyuyor olması, sınırlandırmaya dair uluslararası yargı kararlarının önemini büyük oranda artırmaktadır.²¹ Bu bağlamda ilgili uluslararası yargı kararları genel sınırlandırma kuralının hangi şartlarda nasıl anlaşılıp uygulanması gerektiğine, sınırlandırmaya dair daha somut prensiplerin ve sınırlandırma tekniklerinin neler olduğuna dair kapsamlı tespitler ortaya koymuş durumdadır.

²⁰ Örneğin bkz. Theodore C. Kariotis, “Greek Fisheries and the Role of the Exclusive Economic Zone”, Greece and the Law of the Sea, Aegean Institute of the Law of the Sea and Maritime Law, ed. Theodore C. Kariotis, (Kluwer Law International, The Hague: 1997), s. 206-212.

²¹ Bkz. “Birinci Bölüm: Uluslararası Yargı Kararlarının İşlevi ve Hukuki Değeri”.

Türkiye yüz altmış sekiz ülkenin ve İsrail hariç Doğu Akdeniz'e kıyası olan bütün ülkelerin taraf olduğu 1982 BMDHS'ye taraf değildir. Türkiye ilgili sözleşmenin özellikle karasuları genişliğini düzenleyen 3. maddesi ve adaların deniz alanlarını düzenleyen 121. maddesinin hükümlerinin özel durumları açıkça düzenlemediğini gerekçe göstererek sözleşmeye taraf olmamıştır. Bu temel sebepler nedeniyle Ege ve Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin diğer devletlerle yaşadığı sınırlandırma sorunlarının çözümünde uygulanması gereken hukuk, uluslararası hukukun ilgili yapılageliş kurallarıdır.

Bu kitapta ilgili bölümlerde açıklandığı gibi²² deniz alanlarının sınırlandırılmasına dair yapılageliş kuralı ve 1982 BMDHS'nin 15, 74 ve 83. maddelerindeki sınırlandırmaya dair hükümler ile sınırlandırmaya dair uluslararası yapılageliş hukuku kuralları arasında içerik olarak bir ayırım bulunmadığı kabul edildiğinden²³ kitapta 1982 sözleşmesine yapılan atıflar bu çerçevede değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu kitapta 1982 BMDHS'nin sınırlandırma ile ilgili hükümlerinin yorum ve uygulanmasına dair uluslararası yargı kararlarında yapılan tespitler aynı zamanda yapılageliş hukukunun ilgili kurallarının içeriğinin açıklanmasına dair tespitler olarak kabul edilerek Türkiye'nin taraf olduğu sınırlandırma sorunlarına yansımalarının bu anlamda önem arz ettiği kabul edilmektedir.

Bu kitapta esasen Türkiye'nin taraf olduğu deniz alanları sınırlandırma sorunları göz önünde bulundurularak karasuları, kıta sahanlığı ve/veya MEB alanlarının sınırlandırılmasına dair günümüze kadar verilmiş uluslararası yargı kararları incelenmekte,²⁴ hukuken kabul

²² Bkz. "Üçüncü Bölüm: Temel Sınırlandırma Prensibi ve İçeriği".

²³ Uluslararası yargı kararlarında 1982 BMDHS'nin, karasularının sınırlandırılmasına dair 15. maddesinin de içerik olarak yapılageliş hukukunu yansıttığı tespiti yapılmıştır. Bkz. Katar-Bahrein Davası Kararı, par. 167; Hırvatistan-Slovenya Davası Kararı, par. 998.

²⁴ Günümüze kadar verilmiş uluslararası yargı kararlarının sayısı yirmi beştir. Bu kitapta esas alınan karar sayısı UAD'nin Nikaragua-Kolombiya Davası'nda Kosta Rika'nın müdahililik başvurusu üzerine verdiği karar ile birlikte yirmi altıdır. Bu kararlardan sayıca büyük kısmı UAD tarafından verilmişken geriye kalanları ya taraflarca kurulan *ad hoc* mahkemeler tarafından ya da UDHM tarafından verilmiştir. Halihazırda Mauritius ve Maldivler arasındaki sınırlandırma davası da UDHM önünde devam etmektedir.

Uluslararası hukukun deniz alanları sınırlarının belirlenmesine dair getirdiği kural, sınırlandırma sorunlarının çözümüne kolaylıkla uygulanacak kadar somut bir içeriğe sahip değildir. Bu hukuki durum sınırlandırma kuralının yorumlanması ve uygulanmasının açıklığa kavuşturulmasında uluslararası yargı kararlarına önemli bir işlev yüklemektedir.

Prof. Dr. Yücel Acer bu kitabında deniz alanlarının sınırlandırılmasına dair günümüze kadar verilmiş yargı ve hakemlik kararlarının tamamını inceleyerek genel sınırlandırma kuralının içeriğinin tespitinde kabul gören prensip ve yöntemleri ortaya koymaktadır. Kitabın ikinci önemli yönü söz konusu prensip ve metotların Türkiye'nin Ege ve Doğu Akdeniz'de yaşadığı sınırlandırma sorunlarına yansımalarını da ele almıştır. Bu niteliği ile kitap Türkiye'nin denizlerde egemen olduğu ya da egemen yetkiler kullandığı alanların sınırlarının belirlenmesinde uygulanması gereken somut hukuki prensipleri ve yöntemleri ortaya koyarak bu alanda yapılan hukuki analizlere de değerli bir katkı sunmaktadır.

Prof. Dr. Sertaç Hami Başeren
Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

